MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tat-30 ta' Gunju, 2005

Citazzjoni Numru. 205/2004

A

vs

B

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 28 ta' Gunju 2004 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-kontendenti zzewgu fis-17 ta' Marzu 1991 (*vide* Dok "A");

Illi sussegwentement, wara zwieg ferm infelici, il-kontendenti kienu sseparaw permezz ta' kuntratt ta' separazzjoni konsenswali (*vide* Dok "B");

Illi kif ser jigi ampjament ippruvat waqt it-trattazzjoni ta' din il-kawza, iz-zwieg kuntrattat bejn il-kontendenti huwa null u bla ebda effett fil-ligi peress illi l-kunsens tal-partijiet kien ivvizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga u / jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga;

Illi da parti tal-konvenuta l-kunsens taghha kien vizzjat b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghall-istess konvenuta li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg;

Illi l-kunsens tal-konvenuta nghata bl-eskluzjoni ta' wiehed jew aktar mill-elementi esenzjali tal-hajja mizzewga;

Illi l-kontendenti issa ilhom is-snin separati kemm fattwalment u kif ukoll legalment u ghandhom hajja separata u distinta minn ta' xulxin;

Illi ghaldaqstant iz-zwieg kuntrattat bejn il-kontendenti huwa null u bla ebda effett fil-ligi a tenur ta' l-**artikolu 19 (1) (d) u / jew (f) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta** u / jew ta' l-istess **artikolu tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta** b'mod generali;

Illi l-istess attur talab li din il-Qorti sabiex ghar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddikjara illi z-zwieg kuntrattat bejn il-kontendenti fis-17 ta' Marzu 1991 huwa null u bla ebda effett fil-ligi a tenur ta' l-**artikolu 19 (1) (d) u / jew (f) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta** u ta' l-istess **artikolu 19 (1) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta** b'mod generali; u

2. Tordna li ssir l-appozita annotazzjoni fl-atti civili kollha tal-kontendenti.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 4 sa 12 tal-process;

Rat id-digriet affidavit moghti lill-partijiet fl-4 t'Awissu 2004 fejn il-Qorti pprefiggiet terminu ta' tletin (30) gurnata lill-attur sabiex jipprezenta x-xhieda kollha tieghu producibbli bil-procedura ta' l-affidavits bin-notifika lill-kontro-parti jew lid-difensur taghha, li jkollha wkoll l-istess terminu sabiex hija wkoll tipprezenta l-affidavits taghha.

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenuta tas-6 t'Ottubru 2004 a fol. 19 tal-process fejn gie eccepit:-

1. Illi z-zwieg kontrattat fis-17 ta' Marzu 1991 huwa verament null, u dan huwa attribwibbli biss ghall-fatt illi l-kunsens tal-partijiet kien ivvizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga u / jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga.

2. Bla pregudizzju ghas-suespost it-talba ta' l-attur hija nfondata fil-fatt u fid-dritt peress illi l-kunsens tal-konvenuta ghaz-zwieg kontrattat fis-17 ta' Marzu 1991 ma kienx ivvizzjat b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghall-istess konvenuta li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

3. Bla pregudizzju ghas-suespost il-premessa attrici li l-kunsens tal-konvenuta nghata bl-eskluzjoni ta' wiehed jew izjed mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga ma hijiex kontemplata bhal kap ta' nullita' fl-**Att dwar iz-Zwieg Kapitlu 255 tal-Ligijiet ta' Malta** ghaliex l-istess **artikolu 19 (f)** jitlob specifikament illi jrid ikun hemm *"eskluzjoni pozittiva"* taz-zwieg innifsu jew ta' diversi elementi essenzjali tal-hajja mizzewga. Ghaldaqstant mhux bizzejjed li jkun hemm eskluzjoni ta' wiehed jew izjed mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga izda jrid ikun hemm eskluzjoni pozittiva ta' l-istess.

4. Bla pregudizzju ghas-suespost it-talba ta' l-attur hija nfondata fil-fatt u fid-dritt peress illi l-kunsens tal-konvenuta ghaz-zwieg kontrattat fis-17 ta' Marzu 1991 ma kienx ivvizzjat b'eskluzjoni pozittva ta' wiehed jew izjed mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga.

5. B'riserva ghal eccezzjonijiet ulterjuri.

6. Bl-ispejjez kontra l-attur.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-konvenuta a fol. 20 u 21 tal-process.

Rat il-verbal tat-12 ta’ Jannar 2005 fejn Dr. Chris Cilia ta’ ruhu b’notifikat ghall-attur bl-avviz tas-smiegh tal-kawza.

Rat in-nota ta’ l-attur **A** datata 16 ta’ Frar 2005 fejn permezz taghha esebixxa l-affidavits tieghu u t’ommu **Sylvia Cauchi**.

Rat in-nota tal-konvenuta **B Cauchi** datata 21 ta’ Frar 2005 li biha pprezentat l-affidavit taghha.

Rat in-nota ta’ l-attur ta’ l-4 ta’ Marzu 2005 li biha nforma lill-Qorti li hu ghalaq il-provi tieghu u li l-kawza tista’ tibqa’ ghas-sentenza.

Rat il-verbal tad-9 ta’ Marzu 2005 fejn Dr. Philip Magri ghall-konvenuta ddikjara wkoll li l-kawza tista’ tibqa’ ghas-sentenza. Il-partijiet imsejhin diversi drabi baqghu ma dehrux. Il-kawza giet differita ghas-sentenza ghat-30 ta’ Gunju 2005.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(i) PRINCIPJI LEGALI.

Illi l-azzjoni attrici hija bbazata principarjament fuq id-dispozizzjonijiet ta’ l-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta’ Malta**.

Illi l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** jghid li hemm nullita’ taz-zwieg:-

*“**(d)** jekk il-kunsens ta’ xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b’difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b’anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.”*

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga’ kellha okkazjoni tezaminah, u ghalhekk taghmel referenza ghas-sentenza **“Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gia` Borg”** (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta’ Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza **“Kevin Spiteri vs Avukat Dr. Renzo Porsella-Flores et noe”** (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta’ Jannar 2000) il-Qorti ghamlet referenza ghall-espozizzjoni ta’ ***Viladrich***:-

“Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring.” (***Viladrich, P.J.***, **“Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated.”** (Montreal, 1993), p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma *“the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual*

well-being, which is inseparable from the provision of an environment conductive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics" (***Viladrich, P.J.*****,** op.cit., *pg. 687).*

Illi wkoll fis-sentenza **"Alexandra *sive* Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia"** (P.A. (VGD) 10 ta' Settembru 1997) inghad ukoll li:-

"Kwantu ghad-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju – ***artikolu 19 (1) (d)*** *– biex ikun hemm nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali* (**"Isabelle Zarb vs Stephen Attard"** – P.A. 21 ta' Novembru 1995). Mhix ghalhekk kwistjoni ta' nkompatibbilta' ta' karattru, jew ta' decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu **(d)** ikompli jitkellem dwar *"anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg*. *Il-Qorti tosserva li l-ligi taghna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun taghmilha mpossibbli mhux sempliciment difficli, li wiehed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom."*

Illi ghalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' mmaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku (**"Nicholas Agius vs Rita Agius gja' Caruana"** – P.A. (VDG) tal-25 ta' Mejju 1995).

Illi kif inghad fis-sentenza **"Joseph Mizzi vs Pauline Mizzi"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Ottubru 2002) li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' *"discretio judicii"* hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista ***Colagiovanni*** meta sostna li:-

"Il matrimonio, in quanto patto ossia "foedus" … richiede una capacita` intelletuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e` per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che … si tratta di assumersi una "servitus" per tutta la vita" (**Forum, 1990, Vol. 1** part I, p. 72).

Illi pero` kif gja' nghad, b'immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza *"non si riferiscono ad una piena e terminale maturita`, non esigono nei nubenti una conoscienza perfetta ed esaustiva di cio` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di cio` che puo compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una conscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l' uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena"* (***Pompedda, M.F.***, **"Il Consenso Matrimoniale in Grocholewski"** – ***Pompedda – Zagglia***, **"Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico"** (Padova, 1984), p. 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza **"Alessandra *sive* Sandra Mc Monagale qabel Mamo vs Mario Mamo"** (P.A. (VDG) 26 ta' Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fis-sens ta' l-ewwel parti tal-paragrafu **(d)** imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, *"fil-mument ta' l-ghoti tal-kunsens matrimonjali, parti jew ohra tkun priva b'mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew*

kritiko-valutattiva dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju, ghalhekk ma hux semplicement nuqqas ta' hsieb, nuqqas ta' riflessjoni. Anqas ma jfisser li wiehed jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – infatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma' diskrezzjoni ta' gudizzju" (ara, **"Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri"**, P.A., 10 ta' Novembru 1995).

Illi l-istess sentenza tkompli tghid *"li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficjentement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta' diskrezzjoni ta' gudizzju"* (**"Selina-Maria Vella Haber vs Joseph Gatt"**, P.A., 15 ta' April 1996).

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif ravvizat fl-**artikolu 19 (1) (d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku / psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, **"Jacqueline Cousin vs Bernard Simler"**, P.A., 3 ta' Gunju 1998; **"Roseanne Cassar vs Kenneth Cassar",** P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u **"Carmelo Grima vs Mary Andrews"**, P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega ***Bersini***, id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti w interdipendenti:-

"La piena avvertenza e il deliberato consenso … … La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la

discrezione di giudizio comprende la maturita` di giudizio e la maturita` affettiva … … La maturita` di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita` affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita` che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta` e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi` una mancanza di consenso libero (immaturita` affettiva) e ponderato (immaturita` di giudizio)" (***Bersini, F.***, **"Il Diritto Canonico Matrimoniale."** (Torino, 1994), p. 97).

Illi l-istess awtur, imbaghad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita` taz-zwieg:-

"Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovra' essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed e` ordinato all' assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l' esistenza con un contratto perpetuo e irrescendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non e` sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa e` il matrimonio; e` necessaria la maturita` di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, e` necessaria la discrezione non tanto per l' atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell' atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni

volta che i contraenti abbiano raggiunto l' eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrate, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravamente alterata o addirittura mancante, si dovra` ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio" (ibid. pp. 97-98).

Illi hawnekk il-Qorti, pero`, tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghazla facli, u dan kif gja' gie ndikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li nghad li:-

"… … se il soggetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un' affettivita` non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia ... ... In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei riguardi della prole" (***Pompedda, M.F.*****, "Incapacita` di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento."** (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu ghad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi taghna, bhad-dritt kanoniku **(Can. 1095 (3))** tirrikjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibbilta` li wiehed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibbilta` vera f'dan il-kuntest hi ipotizzabbli biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wiehed jaghzel li jiddefiniha jew jikklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-

psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` *"di intendere e/o di volere". "L' incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale",* kif jghid ***Bersini***, *"rende la persona inabile al matrimonio, anche nell' ipotesi … … che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso"* (op. cit., *p. 99).*

Illi ghal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma *"the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics"* (***Viladrich, P.J***., op. cit., p. 687).

Illi ta' l-istess portata huma s-sentenzi **"Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana"** (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000 u **"Anna Galea vs John Walsh",** (P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Inerenti ghalhekk, f'dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jaghtu lilhom infushom lil xulxin fit-totalita` taghhom sabiex tigi stabbilita bejniethom *"the community of life and love."*

Illi fl-ahharnett din il-Qorti taghmel riferenza ghal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet **"Nathalie O'Toole vs Patrick O'Toole"** (P.A. (N.A.) 25 ta' Marzu 2002) fejn inghad li:-

"Il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mhuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wiehed "sui generis" u ta' ordni pubbliku. Illi ghalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jaghtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi moghti bl-aktar mod liberu u xjenti ghal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg ghandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoe' li tnejn minn nies jaghtu lilhom nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta ghalhekk ghal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wiehed validu."

Illi kif inghad fis-sentenza **"Al Chahid vs Mary Spiteri"** (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002) *inoltre* l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib maghha l-hajja mizzewga bhalma huma l-elementi ta' unjoni permanenti, esklussiva u rrevokabbli.

Illi dawn il-principji gew kollha kkonfermati f'diversi sentenzi moghtija minn din il-Qorti nkluzi **"Maria Rita Calleja vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri"** (P.A. (RCP) 17 ta' Frar 2000); **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** (P.A. (RCP) 9 ta' Marzu 2000); **"Ousama Sadalah vs Doris Tanti"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000); **"Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano *et nomine*"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea"** (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); **"Marco Tanti vs Catherine Azzopardi"** (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002); u **"Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia"** (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002) fost ohrajn.

Illi min-naha l-ohra fl-**artikolu 19 (1) (f)** jinghad ukoll li z-zwieg ikun null:-

"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg."

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) u **"Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri"** (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' repetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza **"Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe"** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

"Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex necessarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi parti fil-perjodu mmedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens."

Illi ta' l-istess portata huma s-sentenzi **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano *nomine*"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Carmen El Shimi gja' Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi"** (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); **"Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim"** (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); **"Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000) u **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit. Nru. 793/01/RCP).

Illi l-attur semma wkoll li l-istess zwieg qatt ma kien ikkonsmat u a bazi ta' l-istess l-**artikolu 19 A (1) tal-Kap 255** jipprovdi li:-

"Iz-zwieg validu jista' jigi annullat fuq talba ta' parti mizzewga wkoll minhabba li l-parti l-ohra tkun irrifjutat tikkonsma l-istess zwieg."

<u>(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI.</u>

Illi mill-provi prodotti jirrizulta illi l-partijiet izzewgu fis-17 ta' Marzu 1991 u din il-Qorti thoss li dan huwa kaz iehor fejn jidher car li l-partijiet dahlu ghall-unjoni bhal din bl-aktar mod legger u bla ma kienu jifhmu l-elementi essenzjali taz-zwieg. Dan iwassal sabiex allura l-istess partijiet kellhom nuqqas ta' mpenn, jew dak li bl-Ingliz jissejjah *commitment* ghall-hajja mizzewga. Dan qed iwassal sabiex jigu annullati diversi zwigijiet b'mod civili u jidher li dawn il-kazijiet ser ikomplu jizdiedu, ghaliex hafna koppji mhux lesti li joqoghdu ghal xulxin. Kollox qed isir *"on a trial basis"* u ma' l-anqas problema, reali jew anke f'certi kazi vvintata, jitilqu 'l barra ghal dejjem. Hafna ma jidhlux u ma jirrealizzawx xi tfisser il-kelma u l-obbligazzjoni ghal dejjem, fit-tajjeb u fil-hazin, *"for better or for worse".* Dan ghaliex il-kuncett ta' permanenza u ndissolubbilta' fiz-zwieg u *commitment* ghal dak li huwa *consortium vitae j*kun mhux biss assenti mill-partijiet, izda hafna drabi bhal dan il-kaz, lanqas ikunu konxju tieghu, u din il-Qorti thoss li certament li hemm bzonn li wiehed jifli sewwa l-mod kif l-istess persuni f'dan il-pajjiz qed jippreparaw ruhhom ghaz-zwieg, u fejn huwa possibbli tinghata aktar edukazzjoni dwar l-istess. Altrimenti ser ikollna, u ser jibqa' jkollna aktar kazijiet li jwasslu ghall-annullament taz-zwieg u separazzjonijiet ta' koppji, bl-ugiegh kollu li l-istess sitwazzjoni qed igibu maghhom mhux biss lejn il-konjugi, izda wkoll lejn ulied l-istess, li hafna drabi qed jinqabdu fil-morsa tal-glieda *"qaddisa"* kontra xulxin u ghall-pika esegerata ta' bejniethom.

Illi ntant f'dan il-kaz din il-Qorti thoss li ghalkemm il-partijiet kien ilhom jafu lil xulxin mal-erba' snin qabel ma zzewgu, certament li ma utilizzawx iz-zmien ta' bejniethom sabiex jibnu relazzjoni serja u ntima bejniethom. Anzi jidher li zzewgu u kienu kwazi gja' emozzjonalment distakkati minn xulxin, tant li mill-provi

prodotti ma hijiex sopriza li wara sitt snin kienu sseparaw gja' legalment.

Illi fil-fatt jidher li anke wara z-zwieg minkejja li l-istess koppja kellha tarbija mill-ewwel il-konvenuta kienet tfittex li tqatta' hafna mill-hin taghha ghand ommha. Min-naha l-ohra l-attur irreagixxa sabiex billi beda jokkupa ruhu b'kollox imbasta jkun 'il boghod minn martu. Fil-fatt mis-sena 1995 l-istess konvenuta kienet gja' ddecidiet li titlaq lill-attur – att li sehh bil-kuntratt ta' separazzjoni esebit waqt il-kawza.

Illi dan kollu gara ghaliex l-ebda wahda mill-partijiet qatt ma rriflettiet ghaliex waslet li tizzewweg lill-parti l-ohra u meta wiehed jiehu x-xhieda taz-zewg partijiet f'daqqa jirrizulta li dan sar ghaliex huma hassew li kienu ilhom johorgu flimkien. Allura kien wasal iz-zmien li biex bhal koppji bhalhom jizzewgu. Ma' dan wiehed izid li huma kienu akkwistaw *flat* minn skema ta' gharajjes mahruga mill-Gvern b'mod issussidjat, u bhal speci allura z-zwieg tal-koppja ittiehed *"for granted".* Huwa sinfikanti taht dan l-aspett il-fatt li jidher li anke d-data tat-tieg intghazlet kazwalment mill-konvenuta, ghalkemm dejjem b'riferenza ghal dan l-akkwist tal-post (milli ghal dak li kienu jhossu ghal xulxin) tant li l-attur jirrakkonta b'dan il-mod:-

"Milli niftakar, ghaliex issa ghadda hafna zmien kien hemm kundizzjoni illi biex tiehu l-flat bhala gharajjes ridna ngibu karta minghand il-Kappillan illi koppja kienet se tizzewweg u z-zwieg jigi celebrat entro certu perjodu. Il-konvenuta kienet gabet din il-karta minghand il-Kapillan u fil-fatt ipprezentajna l-karti biex niehdu dan il-flat. Imbghad darba minnhom konna qed nitkellmu u l-konvenuta kienet qaltli li biex is-17 ta' Marzu nzommha 'free' ghax kellna tieg. Jiena staqsejtha ta' min kien dan it-tieg u hi qaltli illi kien it-tieg taghna."

Illi min-naha tal-konvenuta hija tghid:-

"Fil-fatt qatt ma konna nitkellmu dwar kif setghet tkun il-hajja taghna flimkien wara z-zwieg. Anzi maz-zmien, l-idea giet awtomatika wkoll minkejja l-fatt li ma konniex

nafu ghalxiex konna dehlin. Waqt l-gherusija mhux l-ewwel darba li hsibt li nhassar kollox, pero' qatt m'ghamilt xejn ghax kont mbezza' minhabba l-fatt li ma kontx naf x'kont ser insib galadarba nsib ruhi wahdi. Kont tlift kull kuntatt minn ma' shabi u kulhadd donnu kien sab triqtu."

Illi dan kollu apparti li jispjega f'liema dinja materjalista llum qed nghixu, fejn il-bzonnijiet materjali (li dejjem qed joghlew u jsiru aktar indispensabbli) qed jiehdu s-sopravent fuq il-konxju tal-bniedem, tant li mhux qed ihallu lir-ragel jew lill-mara dik is-serenita' necessarja sabiex qabel kollox u fuq kollox jistabbilixxu komunikazzjoni bejniethom, li jgieghlhom mhux biss jifhmu lil xulxin, izda jifhmu u jimpenjaw ruhhom ghal xulxin ghal dejjem. Dan il-kuncett li mhux biss wiehed irid jghidu, izda jrid jifhmu, u wara li jifhmu jhaddnu, jaccettah u jimpenja ruhu li josservah ghall-gid tal-familja tieghu, fit-tajjeb u fil-hazin. Din il-Qorti thoss li a bazi tal-provi prodotti dak li l-ligi ssejjah bhala diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga kien mankanti ghal kollox miz-zewg partijiet fil-kawza. Ghalhekk din il-Qorti thoss li t-talba attrici ghandha tigi milqugha *stante* li l-kunsens tal-partijiet kien vizzjat a bazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta**.

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenuta biss in kwantu l-istess huma b'xi mod inkompatibbli ma' dak hawn deciz, **tilqa' t-talbiet attrici biss fis-sens hawn deciz,** b'dan illi:-

1. Tiddikjara illi z-zwieg kuntrattat bejn il-kontendenti fis-17 ta' Marzu 1991 huwa null u bla ebda effett fil-ligi *stante* li l-kunsens ta' kull parti kien vizzjat a tenur ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta**.

2. Tordna li ssir l-appozita annotazzjoni fl-atti civili kollha tal-kontendenti.

Bl-ispejjez kollha jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------